

УДК 336:352.075.1

О. Крайник

## НАПРЯМКИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БАЗИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

**Розглянуто теоретичні та практичні аспекти формування доходної частини місцевих бюджетів як фінансової бази органів місцевого самоврядування. Проаналізовано склад та можливості нарощування доходів місцевих бюджетів. Показано резерви збільшення доходної та зменшення видаткової частин на основі аналізу бюджету Львівської області.**

**Ключові слова:** місцевий бюджет, доходи місцевого бюджету, видатки місцевого бюджету.

Ефективність фінансової системи України може бути досягнута за умови забезпечення фінансової спроможності та фінансової самостійності окремої території. Фінансову незалежність місцевого самоврядування необхідно розглядати як здатність місцевих органів влади до самостійного вирішення питань що належать до їх компетенції з метою забезпечення соціально-економічного розвитку території. Тому саме місцевим бюджетам (далі – МБ) як фінансовій основі місцевого самоврядування належить особливе місце, а збільшення надходжень до місцевих бюджетів і водночас зміцнення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування, є досить актуальним завданням.

Існуючий порядок формування доходної частини місцевих бюджетів здійснюється на засадах стабільності, передбачуваності надходжень, що дає змогу забезпечити довготермінове прогнозування доходів бюджетів. Бюджетним кодексом закріплено як перелік доходів місцевого самоврядування, так і постійні відсотки їх розмежування між видами бюджетів. Окрім того, виділено в окремий кошик доходи, що забезпечують реалізацію винятково місцевих проектів, що дозволяє пов'язати рівень сплати окремих податків на окремо взятій території з рівнем надання послуг, які отримує платник податку. Ще один важливий аспект формування доходної частини місцевих бюджетів пов'язаний із необхідністю посилення стимулюючого ефекту нарощування доходної бази місцевих бюджетів, посилення прозорості бюджетних рішень, зокрема за рахунок існуючої системи трансфертів. До того ж, із прийняттям Бюджетного кодексу України закладено принципово нові засади міжбюджетних відносин, проблеми наповнення місцевих бюджетів та подальшого проведення бюджетної реформи залишаються актуальним завданням.

Метою статті є обґрунтування вдосконалення формування місцевих бюджетів загалом та внаслідок зміцнення їх доходної бази зокрема.

Об'єктом дослідження є дохідна та видаткова частини місцевих бюджетів. Предметом дослідження є пошук можливостей збільшення дохідної та оптимізація видаткової частини місцевих бюджетів як фінансової основи місцевого самоврядування.

Виняткова важливість проблем фінансової самостійності місцевих органів влади спонукає багатьох вчених вивчати ці питання, визначати доцільні межі фінансової незалежності, розробляти конкретні механізми практичного втілення цього принципу. Питання місцевих бюджетів як фінансової основи місцевого

самоврядування висвітлювались у працях відомих вчених: В. Кравченка, К. Павлюк, С. Слухай, С. Гречаківського та інших. Однак сучасні проблеми соціально-економічного розвитку територій вимагають нових підходів до визначення місця і ролі місцевих бюджетів як фінансової основи цього розвитку.

Так, К. Павлюк розглядає фінансову незалежність місцевого самоврядування як можливість самостійного вирішення питань комплексного фінансового забезпечення економічного та соціального розвитку певної території, що належать до компетенції відповідного рівня місцевого управління. Вона також зазначає, що передумовою фінансової незалежності є розумна, з огляду на економічну доцільність, децентралізація влади та адекватний розподіл повноважень, відповідальності та фінансово-економічної бази між центром і органами місцевого самоврядування. На думку К. Павлюк, концептуальні основи фінансової незалежності місцевого самоврядування повинні полягати в оптимальному врахуванні інтересів держави, підприємницьких структур, населення і місцевого самоврядування. За цього необхідно пам'ятати, що нічим не обмежена фінансова незалежність місцевого самоврядування має такі ж негативні ознаки, як і надмірна централізація у використанні фінансових ресурсів, що створюються на певній території [1]. Інший відомий український вчений – В. Кравченко – поряд із поняттям “фінансова незалежність” застосовує поняття “фінансова автономія” місцевих органів влади. Він тлумачить фінансову автономію як фінансову незалежність цих органів при виконанні покладених на них функцій. Важливим є зауваження цього автора, що головним критерієм, який засвідчує фінансову автономію місцевих органів влади, є наявність у них прав прийняття рішень у сфері власних фінансів. Отже, В. Кравченко обґрунтовує межі та кількісні показники фінансової автономії місцевих органів влади [2].

Аналіз проблем місцевих бюджетів України, а також теорії та практики побудови багаторівневих бюджетних систем у країнах із ринковою економікою дозволяє загалом виділити недоліки функціонування існуючої бюджетної системи, основним із яких можна вважати високий ступінь концентрації фінансових ресурсів у державному бюджеті країни, що знижує значення регіональних і місцевих бюджетів у вирішенні життєво важливих для населення завдань.

Узагальнюючи існуючу систему формування доходної бази місцевих бюджетів, можна виділити низку проблем, невирішення яких стримує загальний процес реформування системи міжбюджетних відносин. До таких проблем можна віднести:

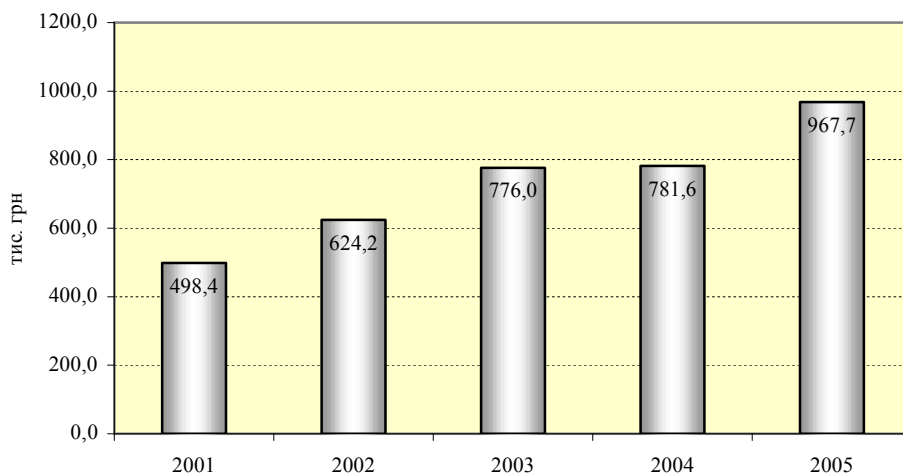
- 1) формування місцевого бюджету відбувається на старій податковій базі, перелік джерел доходів місцевих бюджетів не розширено;
- 2) трансферти залишаються вагомим джерелом формування доходів місцевих бюджетів;
- 3) місцеві податки і збори є занадто малими, щоб відігравати певну роль у доходах кошику №2;
- 4) не збільшено розмір деяких податків як плати за землю та єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва.

Тому перегляд існуючих підходів до формування місцевих бюджетів є одним із основних завдань реформування міжбюджетних відносин.

Аналіз бюджету Львівської області засвідчив, що загалом величина місцевого бюджету у номінальному вираженні збільшується. Однак говорити про достатність фінансових ресурсів неможливо. Видатки кошика №1, пов'язані з утриманням

соціально-культурної сфери, використовуються передусім на виплату заробітної плати працівникам та оплату комунальних послуг цих закладів, питома вага заробітної плати при цьому становить 70 – 80% від величини доходів кошика №1. Збільшення номінальної величини місцевих бюджетів викликано двома причинами: збільшенням розміру мінімальної заробітної плати та як результат фонду оплати праці загалом й інфляційними процесами.

Абсолютна величина надходження до місцевих бюджетів області (без урахування міжбюджетних трансфертів) у 2005 р. більша на 18,5% порівняно з 2004 р., а у 2006 р. – на 7,1% порівняно з 2005 р. За 2005 р. до бюджету області надійшло 845,7 млн. грн. доходів, що враховуються, та 122 млн. грн. доходів, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів. У порівнянні з відповідним періодом 2004 р. надходження закріплених доходів зросли на 169,3 млн. грн., або на 25%. Власних доходів надійшло більше на 16,8 млн. грн., або на 16%. Діаграма відображає покращення позитивної динаміки нарощування доходів останніх років. Порівняно з відповідним періодом 2004 р. надходження до загального фонду збільшуються на 186,1 млн. грн., або на 23,8%. Надходження збільшуються в усіх містах обласного значення та районах області (рис. 1).

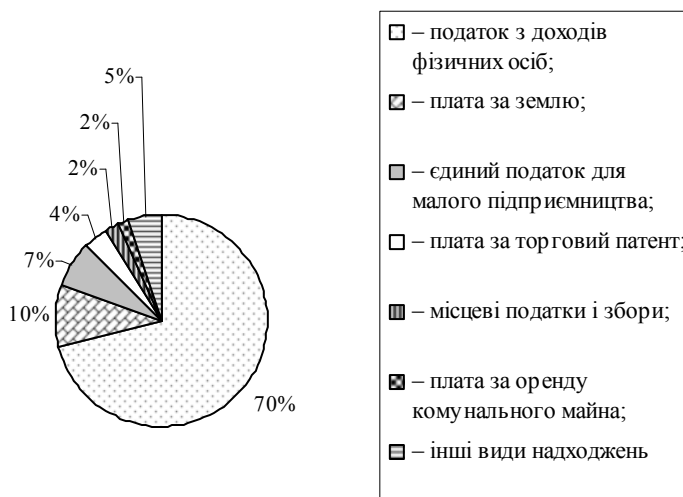


**Рис. 1. Порівняльна діаграма надходжень до загального фонду бюджету області у 2001 – 2005 рр.**

Водночас, аналізуючи структуру місцевого бюджету Львівської області, бачимо, що обсяг доходів кошика №2, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів у 2004 р., становив 15% до загальної величини доходів, у 2006 р. – 10%. Аналіз питомої ваги трансфертів із державного бюджету свідчить також про зростання цієї величини. Якщо у 2004 р. цей показник становив 45,4%, то у 2006 р. – вже 54,8%. Щороку зростає як величина, так і перелік субвенцій із державного бюджету. Окрім субвенцій соціального та інвестиційного спрямування з'явилися нові: на зміцнення матеріально-технічної бази сільських амбулаторій та ФАПів, сільських шкіл, придбання автобусів “Школярик”, трамваїв, тролейбусів тощо.

Розглянемо найбільші джерела доходів місцевих бюджетів. Першим і найважливішим у цьому переліку за часткою, яку він займає у місцевому бюджеті, є податок на доходи фізичних осіб. Із прийняттям Бюджетного кодексу та переходом до системи закріплених податків податок на доходи фізичних осіб став закріпленим податком, який у визначених частках розподіляється між бюджетами адміністративно-територіальних одиниць різного рівня з метою забезпечення фінансування делегованих державою видаткових повноважень, тобто він є основою наповнення кошика доходів №1.

Основну питому вагу у надходженнях загального фонду бюджету Львівської області також займає податок із доходів фізичних осіб. У 2004 р. частка цього податку становила 74,7% усіх надходжень, у 2005 р. – 70%. Таким чином, мобілізація доходів до місцевих бюджетів здебільшого залежить від податку з доходів фізичних осіб (рис. 2).



**Рис. 2. Питома вага джерел наповнення дохідної частини загального фонду бюджету області у 2005 р. (розраховано за даними Львівського фінансового управління)**

Мобілізація до бюджету податку з доходів фізичних осіб залежить від зростання обсягу фонду оплати праці. На це впливає низка чинників: розмір мінімальної заробітної плати (далі – МЗП), відновлення міжпосадових співвідношень в оплаті праці працівників бюджетної сфери, перелік оподатковуваних доходів, залучення до оподаткування “тіньових” потоків оплати праці, погашення заборгованості з виплати заробітної плати, збільшення розміру середньомісячної заробітної плати у виробничій сфері завдяки розвитку середнього і малого бізнесу, розширення виробництва на великих підприємствах, залучення інвестицій. Головним фактором зростання надходжень податку з доходів фізичних осіб у 2005 р. стало поетапне збільшення розміру МЗП: із 1 січня – 262 грн. на місяць, 1 квітня – 290 грн., 1 липня – 310 грн., 1 вересня – 332 грн.

Таким чином, зв’язок між сумами, сплачуваними платниками податку на доходи фізичних осіб, і доходами, закріпленими за відповідними територіальними

бюджетами, можна визнати досить очевидним. Дійсно, чим більше сплачують громадяни, що проживають на цій території, податку з власних доходів, тим більші суми благ у вигляді фінансування систем соціального захисту населення, освіти, охорони здоров'я, культури і спорту вони як жителі мають право одержати. Тут також діє позитивний психологічний ефект, який полягає у тому, що населення знає, що внесений ним податок спрямовується на задоволення його ж потреб.

За даними Міністерства фінансів України частка податку на доходи фізичних осіб у загальних доходах місцевих бюджетів (із урахуванням міжбюджетних трансфертів) у 2002 р. становила 38,3%, у 2003 р. – 39,4%, у 2004 р. – 31,8%, у 2005 р. – 30,7% [3]. Як видно, частка податку на доходи фізичних осіб є досить значною, однак, на думку В. Слухай та Я. Здерки, цей податок не має всіх характеристик, які б робили його придатним для ролі місцевого податку. Зокрема, він слугує провідним інструментом проведення політики перерозподілу, яка відповідно до принципів розподілу завдань між рівнями держави має належати до національного рівня [4].

Необхідно зазначити також, що протягом тривалого періоду вносяться пропозиції щодо зарахування податку на доходи фізичних осіб у місцеві бюджети за місцем проживання працівників. Це б дало можливість зменшити напруженість із виконанням дохідної частини в приміських селах промислових міст України, жителі яких на сьогодні переважно працюють у відповідних містах. Окрім того, починаючи з 2007 р., Законом України “Про податок з доходів фізичних осіб” передбачено включення до розрахунку сум прибуткового податку з доходів, які нараховані, але не виплачені, що спричинило завищення сум податку у місцевих бюджетах у 2007 р., що також може спричинити напругу з виконання місцевого бюджету.

Загалом реальне збільшення доходної частини місцевих бюджетів можливе шляхом: введення нових місцевих податків; перерозподілу частини загальнодержавних податків на місцевий рівень; збільшення величини міжбюджетних трансфертів. Вирішення окремих місцевих проблем можливе завдяки використанню самооподаткування. Відповідно до частини 2 ст. 69 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” [5] за рішенням зборів громадян за місцем їх проживання можуть запроваджуватись місцеві податки і збори за місцем їх проживання. Такі кошти можуть використовуватись для фінансування разових цільових заходів соціально-побутового спрямування. Окрім того місцеві органи влади можуть впливати на нарощування доходної бази місцевих бюджетів шляхом ефективного використання земельних ресурсів, стимулювання створення нових якісних робочих місць із високим рівнем оплати праці, раціональним підходом до формування місцевих податків та зборів.

Аналізуючи структуру доходів місцевих бюджетів ряду країн Європи (табл. 1), необхідно відзначити, що структура місцевих бюджетів України відрізняється від структури доходів місцевих бюджетів деяких європейських країн [6].

**Таблиця 1**

**Структура доходів муніципальних органів у країнах Європи  
(середина 90-х рр. XX ст.), %**

Країна	Місцеві податки	Збори і платежі	Позики	Інші надходження	Трансферти і платежі
1	2	3	4	5	6
Австрія	15	19	8	23	35

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6
Бельгія	32	5	13	10	40
Болгарія	1	10	2	9	78
Чехія	16	12	11	16	45
Данія	51	22	2	1	24
Фінляндія	34	11	3	21	31
ФРН	19	16	9	11	45
Угорщина	4	8	4	18	66
Італія	18	11	9	24	38
Латвія	6	1	0	25	68
Люксембург	31	29	3	-	37
Норвегія	42	16	7	2	33
Польща	21	7	0	12	60
Португалія	20	19	6	17	38
Словаччина	10	9	5	37	39
Іспанія	31	16	10	6	37
Швеція	61	8	1	11	19
Швейцарія	46	24	3	9	18

Незважаючи на велике різноманіття місцевих податків у розвинутих країнах, вирішальне фіскальне значення (насамперед на муніципальному рівні) мають тільки певні з них, передусім майнові. І це не дивно, оскільки оподаткування майна гарантує стабільне надходження доходів до бюджету. Окрім того, податок на майно, використовуючись для фінансування державних послуг у конкретному регіоні, врешті-решт сприяє підвищенню ринкової вартості цього майна. Тим самим він забезпечує взаємозв'язок між сплаченими податками і одержаними благами, що є важливим принципом організації ефективної системи оподаткування. Нарешті, до позитивних рис цього податку належить те, що нерухомість не може бути переміщена, а тому, як правило, можливі міжрегіональні відмінності в його ставках не викликають небажаних наслідків. Перевагою майнових податків є те, що вони відповідають засадам справедливого оподаткування, мінімізують ухилення від сплати податку, не конкурують із загальнодержавними податками, забезпечують стабільність надходження, заохочують до ефективнішого використання майна власниками [7].

Аналіз підтримки серед населення пропонованого податку засвідчив, що частина населення, яку практично не зачіпає запровадження нового податку, тобто ті люди, які не володіють значними активами, підтримують його введення. Водночас інша частина населення, яка або успадкувала володіння майном, яке має високу вартість, або стала власником цього майна внаслідок заробітчанства закордоном, виступає проти його запровадження. Аргументом є те, що в сучасних українських реаліях не всі зможуть заплатити податок на нерухомість, повернувшись в Україну і отримуючи тут заробітну плату.

У цьому аспекті запровадження податку на нерухомість доцільно зробити поступовим. У перші роки його сплати власники активів, що підпадають до оподаткування повинні, вносити такі суми сплати податків, які в змозі заплатити

громадяни, виходячи з середньої заробітної плати в регіоні. Поступово величину сплати податку можна нарощувати. Окрім того, в Україні ситуація ускладнюється слабкою розвиненістю ринку нерухомості, відсутністю необхідних інформаційно-довідкових систем, які б характеризували оподатковуване майно, відсутністю досвіду оцінки і переоцінки вартості об'єктів, високими темпами інфляції та іншими факторами. Все ж таки майно є найперспективнішим об'єктом для розвитку місцевого оподаткування.

Податок на нерухомість має стати складовою частиною місцевих податків та зборів. Планами на 2007 р. [8] передбачено зменшити кількість місцевих податків і зборів, які відіграють дуже незначну роль у їх загальній величині. Альтернативою до цього підходу є, навпаки, розширення кількості місцевих податків та зборів з метою забезпечення найширшого вибору для кожного органу місцевого самоврядування тих податків та зборів, які найбільш доцільні на певній території. Важливою проблемою в процесі збирання місцевих податків є відмова від їх сплати. Особливо це стосується сіл, селищ, міст районного значення, тому для активізації цього процесу необхідно розробити дієвий механізм контролю за сплатою податків та зборів. Окрім того, з часом повинні змінюватись і нормативи сплати податків, що зможе збільшити їх частку у доходах місцевих бюджетів.

Ще одним важливим податком кошика №2 є земельний податок, який розщеплюється між всіма рівнями, складає значну частку обсягу доходів, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів. Оскільки цей податок є виключно місцевим, то і кошти від сплати цього податку повинні залишатись у розпорядженні виключно органу місцевого самоврядування. Тобто доцільно не розщеплювати податок між обласним, районним та бюджетами місцевого самоврядування, а поповнювати цим податком бюджети сіл, селищ та міст. У цьому контексті необхідно зазначити, що згідно із Законом України "Про плату за землю" низка підприємств сплачують земельний податок за заниженими ставками, що призводить до суттєвих втрат місцевих бюджетів. Враховуючи, що відповідно до Бюджетного кодексу [9] 75% плати за землю входить до складу доходів, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів бюджетів міст обласного значення та 60% – бюджетів сільських та селищних рад, недоотримання коштів негативно позначається на можливості реалізації місцевих програм.

Для забезпечення фінансовими ресурсами місцеві органи влади для здійснення власних повноважень та компенсації втрат місцевих бюджетів внаслідок скасування низки зборів (за проїзд територією прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон, готельного збору, переходу суб'єктів малого підприємництва на спрощену систему оподаткування) необхідно розширити перелік доходів місцевих бюджетів, які не враховуються при визначенні трансфертів. Це дасть змогу посилити вплив органів влади на реалізацію місцевих проектів за рахунок розширення доходної бази місцевих бюджетів.

Аналіз надходжень до спеціального фонду консолідованого бюджету області засвідчив, що у 2005 р. питома вага коштів бюджеті розвитку становила 54,9%, а у 2006 р. – 36%. Зменшення частки бюджету відбулось внаслідок зменшення коштів від відчуження майна комунальної власності. Необхідно зазначити, що таке джерело є вичерпним і особливим завданням місцевої влади є пошук додаткових ресурсів, здатних наповнити бюджет розвитку.

Збільшення доходів кошика №2 та зменшення залежності від трансфертів із державного бюджету можливо шляхом розщеплення деяких загальнодержавних

податків. Таким податком може бути податок на прибуток підприємств, розташованих на території адміністративно-територіальної одиниці. Це може стати додатковим стимулом для залучення нових бізнес-структур та розширення існуючих органами місцевої влади.

Ще одним вагомим джерелом бюджету розвитку можуть бути кошти перевиконання мобілізації доходів до загального фонду місцевого бюджету. Такі кошти можуть поповнювати бюджет розвитку, розподіляючись між місцевим і державним бюджетом принаймні по 50%.

Щодо формування видаткової частини місцевого бюджету, то однією з найбільш проблемних статей є видатки на культуру і мистецтво. На сьогодні розрахунок видатків здійснюється залежно від кількості населення адміністративно-територіальної одиниці. Водночас в цьому підході не враховується кількість культурно-історичних пам'яток, які є в конкретному регіоні. В Україні у законах про Державний бюджет із 2003 р. передбачено спеціальні субвенції для фінансування реставраційних програм найважливіших пам'ятників у семи містах і районах, зокрема у Львові. Однак у складі показника загальних витрат на культуру і мистецтво не передбачаються витрати на виконання такої функції, як зберігання та реставрація будівель, які мають історико-культурне значення. Це обумовлює хронічне недофінансування адміністративно-територіальних утворень, які мають такі історичні та архітектурні надбання. Наприклад, Львівська область нараховує на своїй території 25% пам'яток України, що охороняються державою, а коштів на підтримання їх в належному стані бракує. Тому доцільним є при розрахунку видатків на культуру та мистецтво ввести коригувальний коефіцієнт, який би враховував збільшення видатків на надання фінансової підтримки Театру опери та балету, з врахуванням експозиційних площ музеїв, та необхідності проведення реставраційних робіт будівель, що є історичними та архітектурними надбаннями.

Загалом, аналізуючи наповнення і виконання місцевих бюджетів Львівської області, можна зробити наступні узагальнення щодо тенденцій збільшення чи зменшення показників доходів та видатків місцевих бюджетів (табл. 2).

**Таблиця 2**

**Аналіз наповнення і виконання місцевих бюджетів за 2000 – 2006 рр.**

Показники	Тенденції	Пояснення
1	2	3
<b>Доходи</b>		
Абсолютна величина доходів МБ	Збільшення	Покращення показників економічного розвитку регіону
Темпи приросту величини доходів МБ	Зменшення	Вплив комплексу негативних чинників на економічний розвиток
Питома вага:		
– податкових надходжень у структурі МБ	Зменшення	Погіршення фінансових результатів діяльності підприємств, зростання збитковості провідних видів діяльності
– податку на доходи фізичних осіб у величині податкових надходжень МБ	Зменшення	Заборгованість із заробітної плати, тінізація доходів населення



Закінчення табл. 2

1	2	3
– єдиного податку з суб'єктів підприємництва	Зростання виключно за рахунок кількості платників податків	Низький рівень податку в районах області
– податку на землю	Незначне зменшення	Заборгованість із земельних податків, відсутність контролю за розміром орендної плати за землю
Абсолютна величина:		
– ринкового збору	Збільшення	Збільшення торговельних точок
– комунального податку	Зменшення	
– податку з власників транспортних засобів	Збільшення	Зростання розміру ставок, скасування деяких пільг, збільшення кількості транспортних засобів
<b>Видатки</b>		
Абсолютна величина на:		
– утримання органів управління	Збільшення	Збільшення кількості штатних працівників, недотримання типових штатних розписів, збільшення розміру заробітної плати
– освіти	Збільшення	Зростання розміру заробітної плати, оплати комунальних послуг
– охорону здоров'я	Збільшення	Збільшення чисельності працівників, заробітної плати
– утримання установ соціального захисту	Збільшення	Зростання заробітної плати і оплати комунальних послуг
– утримання закладів культури, мистецтва	Збільшення	Зростання заробітної плати, додаткове фінансування місцевими органами влади

На основі аналізу надходжень до місцевого бюджету та їх тенденцій за останні сім років можна запропонувати резерви збільшення надходжень та зменшення видатків місцевих бюджетів (табл. 3).

Таблиця 3

## Резерви збільшення надходжень та зменшення видатків місцевих бюджетів

Найменування показників	Джерела отримання резервів
1	2
<b>Доходи за видатками</b>	
Місцеві податки і збори	Розширення переліку місцевих податків та зборів, зокрема за рахунок перерозподілу між державним і місцевими бюджетами
Податок на доходи фізичних осіб	Ліквідація заборгованості із заробітної плати, збільшення розміру заробітної плати, детінізації доходів
Єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва	Збільшення розміру податку
Плата за торгівлі патенти	Збільшення розміру податку
Плата за землю	Збільшення розміру податку, контроль за сплатою

Закінчення табл. 3

1	2
Плата за оренду комунального майна	Збільшення розміру плати, періодичний її перегляд, ліквідація заборгованості
Поступлення від продажу земельних ділянок	Відчуження зданих в оренду земель, що неефективно використовуються
<b>Видатки за видами</b>	
Видатки на утримання органів державного управління	Дотримання чинних розписів

Отже, подальший розвиток реформи підходів до формування як доходної, так і видаткової частин місцевих бюджетів, пов'язаний із реалізацією можливостей розширення самостійності органів місцевої влади, а найважливішими проблемами, які необхідно вирішити в найближчі бюджетні періоди, є: підвищення впливу місцевих органів влади на формування місцевих бюджетів; підвищення стимулювання нарощування доходної частини місцевих бюджетів; створення можливостей для використання ринкових механізмів залучення додаткових коштів для розвитку територіальних громад. Це свідчить про необхідність перегляду порядку фінансового вирівнювання і одним із основних принципів, який мусів би бути в ньому закладений, є принцип підвищення стимулу для органів місцевого самоврядування здійснювати заходи, які б сприяли покращенню роботи підприємств, які знаходяться на їх території, а також залученню в них інвестицій. За результатами реформ децентралізація управління та передача повноважень на нижчий рівень повинна стати основою подальших демократичних перетворень у країні. Місцева влада, будучи найбільш наближеною до потреб громадян, повинна забезпечити найефективніший рівень надання послуг при управлінні територіальними громадами.

### Література

1. Павлюк К. В. Формування доходів місцевих бюджетів // Фінанси України. – 2006. – №4. – С. 24 – 37.
2. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України: Навчальний посібник. – К.: Товариство “Знання”; КОО, 1999. – С. 90, 91.
3. Павлюк К. В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: Монографія. – К.: НДФІ, 2006. – С. 266, 267.
4. Слухай С. В., Здерка Н. Я. Формування доходів місцевих бюджетів у контексті трансформації податкової системи // Фінанси України. – 2006. – №5. – С. 12 – 20.
5. <http://portal.rada.gov.ua>.
6. Герчаківський С. Д. Місцеве оподаткування в Україні: традиції, реалії та напрями удосконалення // Фінанси України. – 2003. – №2. – С. 44 – 49.
7. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: У 6 т. / М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, В. Г. Бодров та ін.; Ред. кол.: М. Я. Азаров (голова) та ін. – К.: НДФІ, 2004. – Т. 5. – С. 39; 75.
8. <http://ndfi.minfin.gov.ua>.
9. <http://portal.rada.gov.ua>.

**O. Kraynyk**

**DIRECTIONS OF CAPITAL BASE STRENGTHENING  
IN LOCAL SELF-GOVERNMENT AUTHORITIES**

**The theoretical and practical aspects of incomes part of local budgets formation are considered. Structure and possibilities of local budgets incomes increasing are analyzed. The backlogs of profitable increase and diminishment of expense part on the basis of budget analysis in Lviv region is shown.**

**Key words: local budget, local budget incomes, local budget expenditures.**